

Psychological and Sociological Study of Women Cultural Growth and Sublimity in Virtual Space Set

Tayyebeh Zarei ^{1*}

1. Assistant Professor, Department of Education, Faculty of Literature and Humanities, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran

Citation: Zarei, T. (2014). Psychological and sociological study of women cultural growth and sublimity in virtual space set. *Journal of Woman Cultural Psychology*, 15(58), 37-49.

<https://doi.org/10.22034/jwcp.2023.708902>

ARTICLE INFO

Received: 19.09.2023

Accepted: 30.10.2023

Corresponding Author:
Tayyebeh Zarei

Email:
t.zareie18@gmail.com

Keywords:
Psychological
Sociological
Women cultural growth
and sublimity
Virtual space set

Abstract

The purpose of the current research was to investigate the cultural growth and sublimity of women in the virtual space set from the psychological and sociological point of views. The research universe included all the psychological and sociological texts related to the virtual space set and cultural growth and sublimity. The sample encased psychological, sociological, cultural and the virtual space subjects concerning women. The method of the research was descriptive-analytical. To collect data documentary and library procedure by note taking on index cards involving the significant concepts was implemented. The data was analyzed via content analysis. The results of the research showed that women needed to have mental health, participate and benefit from the facilities and opportunities of social life and their capabilities, including scientific and cultural approaches, helped women to achieve independence and self-sufficiency. The promotion of psychological health and sublimity of women was influenced by several factors, including the most important of them - the factors of restraints, promotion of public culture, women's networks and organizations, media and virtual space which were referred to as "virtual space set". Also, correct policy-making based on Islamic and Iranian culture could provide the basis for maintaining the balance and psychological health of women along with their growth and sublimity. Establishing communication and interaction of women with the society through virtual space and creating traditional networks and organizations specific to women were effective factors in maintaining the psychological health and cultural sublimity of women, which could be transformed from the specialized and scientific to the public and the popular fields.

Extended abstract

Introduction: Psychological health and the presence of women in various political, economic, social and cultural fields were issues that have always been questioned and in the distant and even recent past, it was not thought that women were the same as men. Gradually, from several decades ago, the necessity of women's presence and participation was felt, and in many societies, women came to the social arenas alongside men, and with the advancement of science and the recognition of their talents and abilities, they came forward as an influential element in society. After the victory of the Islamic Revolution, attention to the psychological health and empowerment of women was compiled based on the teachings of Islam and the Constitution as the most important document of the National Covenant and some of the principles of the Constitution (Principles 28-3-2). -29-30) equality of men and women. Global statistics showed the negative and unpleasant situation of women, and according to the United Nations report, most of the displaced and homeless are women, and women make up to 70% of the population below the poverty line, which makes the feminization of poverty in the world. On the other hand, inequality, discrimination, and humiliation of women causes a decrease in psychological health and human dignity, and discrimination of women, in addition to delaying and preventing their growth and sublimity, causes their participation in personal, social, and family matters to be distorted. Such circumstances have adverse results on the foundation of family and society and therefore restricting women to the four walls of the house, humiliating their thoughts, opinions and works and many other restrictions suppress their genius and great forces. At the same time, the interaction between women and society through different environments, including virtual space, can be effective in its growth and sublimity and the progress of society, therefore the purpose of the current research was to investigate the cultural growth and sublimity of women in the virtual space set from the psychological and sociological point of views.

Method: The research universe included all the psychological and sociological texts related to the virtual space set and cultural growth and sublimity. The sample encased psychological, sociological, cultural and the virtual space subjects concerning women. The method of the research was descriptive-analytical. To collect data documentary and library procedure by note taking on index cards involving the significant concepts was implemented. The data was analyzed via content analysis.

Results: The results of the research showed that women needed to have mental health, participate and benefit from the facilities and opportunities of social life and their capabilities, including scientific and cultural approaches, helped women to achieve independence and self-sufficiency. The promotion of psychological health and sublimity of women was influenced by several factors, including the most important of them - the factors of restraints, promotion of public culture, women's networks and organizations, media and virtual space which were referred to as "virtual space set". Also, correct policy-making based on Islamic and Iranian culture could provide the basis for maintaining the balance and psychological health of women along with their growth and sublimity. Establishing communication and interaction of women with the society through virtual space and creating traditional networks and organizations specific to women were effective factors in maintaining the psychological health and cultural sublimity of women, which

could be transformed from the specialized and scientific to the public and the popular fields.

Conclusions: Based on the research model of women's growth and sublimity in the virtual space set, achieving a value-oriented process and introducing women's growth and sublimity as a religious, social and academic goal through information and communication technology and virtual education based on it. By reviewing the changes in society and the position of women in Iran after the revolution and analyzing the changes, it is clear that in recent years, the psychological health, growth and cultural and social sublimity of women have increased compared to the past. In using all capacities, it is important to change the attitude and culture of women's participation and sublimity in such a way that women's improvement actions and activities are extended from the specialized and practical field to the common and general field with universal acceptance. It should be noted that through the media, women's communication and interaction with the society through virtual space and acceptable cultural policies and education, promotion and institutionalization of rationalized programs could grow and bring the sublimity of women into the public and civil arena.

Authors Contributions: Dr. Tayebeh Zarei: General framework design, ideation, data gathering, content editing and article modification and corresponding author. All the text has been checked and approved by the author.

Acknowledgments: The author would like to express her gratitude to all those who have cooperated and agreed in this article.

Conflict of Interest: The authors declared there are no conflicts of interest in in this article.

Funding: This article did not receive any financial support.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی روان‌شناختی و جامعه‌شناختی رشد و تعالی فرهنگی زنان در منظومه فضای مجازی

طیبه زارعی^{۱*}

۱. استادیار، گروه معارف، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی روان‌شناختی و جامعه‌شناختی رشد و تعالی فرهنگی زنان در منظومه فضای مجازی بود. جامعه پژوهش تمام متون روان‌شناختی و جامعه‌شناختی مرتبط با منظومه فضای مجازی و رشد و تعالی فرهنگی بود. نمونه مورد پژوهش مطالب روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، فرهنگی و فضای مجازی در ارتباط با زنان بود. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات از طریق مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای به صورت فیش برداری از مفاهیم مهم پژوهش بود. داده‌های به دست آمده با استفاده از تحلیل محتوا بررسی شد. نتایج پژوهش نشان داد که زنان نیازمند برخورداری از سلامت روان‌شناختی، مشارکت و بهره‌مندی از امکانات و فرصت‌های زندگی اجتماعی هستند و توانمندی آنان از جمله رهیافت‌های علمی و فرهنگی به زنان کمک می‌کند تا به استقلال و خودکفایی برسند. ارتقای سلامت روان‌شناختی و تعالی زنان تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله مهمترین آن‌ها عوامل قید و بندها، ارتقای فرهنگ عمومی، شبکه‌ها و سازمان‌های زنانه، رسانه‌ها و فضای مجازی هستند که از آن‌ها تحت عنوان «منظومه فضای مجازی» یاد می‌شود. هم‌چنین سیاست‌گذاری صحیح و مبتنی بر فرهنگ اسلامی و ایرانی می‌تواند زمینه را برای حفظ تعادل و سلامت روان‌شناختی زنان همراه با رشد و تعالی آنان به همراه داشته باشد. برقراری ارتباط و تعامل زنان با جامعه از طریق فضای مجازی و ایجاد شبکه‌های عرفی و سازمان‌های مختص زنان از عوامل اثرگذار در حفظ سلامت روان‌شناختی و تعالی فرهنگی زنان است که می‌تواند از حوزه تخصصی و علمی به حوزه عمومی و عامه پسند وارد شود.

کلیدواژگان: روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، رشد و تعالی فرهنگی زنان، منظومه فضای مجازی

مقدمه

از دیدگاه روان‌شناختی، زنان به خاطر داشتن احساسات و عواطف قوی در مقایسه با مردان نقش مهم‌تری در بهداشت روانی خانواده و جامعه ایفا می‌کنند و می‌توانند با حضور مناسب در جامعه زمینه و شرایط رشد و تعالی خود و جامعه را فراهم سازند. امروزه کسی نیست که نقش کاربردی زنان را در جامعه انکار کند زیرا نقش‌شان در رشد روان‌شناختی و تعالی اجتماعی- فرهنگی و جامعه انسانی مهم تلقی می‌گردد؛ و بسیاری از چرخه‌های اقتصادی، علمی و آموزشی، خدماتی، با دست‌ان توانمند آن‌ها به حرکت در می‌آید و عدم حضور و یا درک آن‌ها در بعضی مشاغل جامعه می‌تواند به پیکره جامعه صدمه بزند (Rabi Netaj & Ruhollahzadeh Andvari, 2010).

از دیدگاه فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی توسعه انسانی رشد زنان و توانمندی آنان از عوامل اثرگذار در سطح ملی و فراملی است که تحت تأثیر شرایط و عوامل مختلف قرار دارد (Garamizadegan, 2004). آرامش روان‌شناختی حضور زنان در جامعه و مشارکت آنان در برنامه‌های مختلف با آرامش روان و حفظ کرامت آنان از چنان اهمیتی برخوردار است که آیات قرآن نیز به آن اشاره داشته‌اند؛ از جمله آیه ۲ سوره مبارکه ممتحنه که بیعت سیاسی زنان با پیامبر (ص) را بیان نموده است، آیه ۳۲ سوره نساء که بهره‌مندی زنان از آنچه کسب کرده‌اند، یادآوری نموده، آیات ۲۳ تا ۲۶ سوره قصص و حضور دختران شعیب در صحنه اجتماع و کار، آیه ۷۱ توبه و امر به معروف و نهی از منکر نمودن توسط زنان، آیه ۶۱ آل عمران و حضور زنان در مباحثه و سایر آیات مرتبط که هر کدام به نوعی به حضور زنان در جامعه و رشد آنان اشاره داشته‌اند.

در سراسر جوامع و فرهنگ‌های مختلف هنجارها و ارزش‌های جاافتاده به این منجر شده است که زنان به امکانات و منابع کم‌تری دسترسی داشته و از قدرت کم‌تری نسبت به مردان بهره‌مند باشند (Safiri & Mansoorian, 2014). در بسیاری مواقع با بدرفتاری‌های صورت گرفته با آن، سلامت و آرامش روان‌شناختی آنان در معرض آسیب قرار بگیرد؛ در حالی که نقش زنان در توسعه و پیشرفت جامعه غیر قابل انکار است. براساس اعلامیه سال جهانی زن (۱۹۷۵) برنامه‌های توسعه تغییر نموده و دهه زن از طرف سازمان ملل باعث توجه جهانیان به نقش و جایگاه انکارناپذیر زنان در توسعه شده است (Sharifi, 2009).

حضور زنان در عرصه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی همراه با سلامتی و بهزیستی روان‌شناختی آنان از موضوعاتی است که همیشه مورد پرسش جوامع بوده است. به تدریج ضرورت حضور و مشارکت زنان حس شد و در بسیاری از جوامع زنان پایه به عرصه اجتماعی گذاشتند و با پیشرفت علم و شناسایی استعداد و توانایی‌شان، به عنوان یک عنصر تأثیرگذار در جامعه مطرح شدند (Beykzad & Ranjbarian, 2009)؛ با توجه به این که فرهنگ معنایی گسترده و وسیع دارد، سیاست‌گذاری فرهنگی نیز مجموعه‌ای وسیع از اقدامات را در بر می‌گیرد که هدف و جهت آن‌ها توسعه حیات فرهنگی جامعه مورد نظر است (Droodi, 2015). به عبارتی سیاست‌گذاری فرهنگی در راستای خط مشی‌ها و برنامه‌ریزی‌های دولت به عنوان بالاترین مرجع قانون و قدرت در یک منطقه جغرافیایی (Orum, 2001) و راهبردهایی جهت دستیابی به اهداف مشارکت، همکاری‌ها، میراث و هویت فرهنگی یا همان توسعه فرهنگی مدنظر یونسکو (Hodayun & Jafari, 2008) و بخش اساسی توسعه پایدار است (Ashtarian, 2002). نتایج تحقیقات مختلف نشان داده است توانمندسازی زنان از اهداف توسعه است و با افزایش تحصیلات، ارتقای سلامتی، اعطای استقلال مالی و دادن حق مالکیت قانونی به زنان، همراه با رفع تبعیض و حذف باورهای سنتی می‌تواند به آن کمک کرد (Ketabi, 2008).

آمار موفقیت و توانمندی‌های زنان در توسعه، نشان از تغییر رویکرد شناختی توسعه از دوازشی به چندارزشی دارد، دیدگاه جامعه و زنان پیرامون توسعه تغییر یافته و با اتخاذ برخی نقش‌های مهم و کلیدی حتی در برخی کشورها برای آنان وزارتخانه تأسیس و مؤسسات مختلف دولتی و آزاد در جهت تعالی آنان دست به کار شده‌اند و بدین ترتیب دهه جهانی زنان از سوی سازمان ملل (دهه ۸۵-۱۹۷۶) نام‌گذاری شد (Golparvar, 2008). با این وجود هنوز آنگونه که لازم است زنان با جامعه در ارتباط متقابل قرار نگرفته و در برخی مواقع بهزیستی و سلامت روان‌شناختی آنان تأمین نمی‌گردد، به همین علت لازم است تا بیش از گذشته به سلامت و بهزیستی روان‌شناختی آنان و تلاش

برای توانمندسازی‌شان توجه گردد تا بتوانند جهت تعالی خود و جامعه تلاش کنند و با استفاده از فناوری اطلاعات در تسریع این امر کوشا باشند (Laeya, 2015). نتایج پژوهش‌ها ثابت نموده است که فناوری اطلاعات بر توانمندسازی زنان اثر دارد (Sayad Bidhandi & et al., 2013; Morshidi & Kazemi, 2013; Montazer Qaim & Shaban Kasegar, 2015) و رسانه‌های چاپی و الکترونیکی می‌توانند به افزایش توانمندسازی زنان شاغل کمک نمایند (Kiaei & et al., 2016)؛ و شبکه‌سازی و تبادل اطلاعات آن‌ها را سرعت بخشند (Abdulhian & Homan, 2019).

رشد فرهنگی و توانمندسازی زنان جهت ارتقای آنان و تغییر ساختارها و ایدئولوژی‌هایی که آنان را در جایگاه فرودست و فرمانبردار قرار داده، وجه مشترک اکثر نظریه‌پردازان توسعه است و این فرآیند می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا ضمن دسترسی بیشتر به منابع در تصمیمات خود آزادتر باشند و به استقلال و خودتکایی که عامل مهمی در سلامت روان‌شناختی آنان نیز است برسند. بدون شک رسیدن به توسعه در ابعاد مختلف در سایه تحقق عدالت اجتماعی و توجه برابر به زنان و مردان و با استیفای حقوق و بهبود شرایط زنان ممکن خواهد بود (Khosravi & et al., 2011).

امروزه با توجه به بالا رفتن میزان مشارکت زنان در امور مختلف، رشد و تعالی آنان با توجه به حفظ امنیت و سلامت روان‌شناختی و حفظ کرامت‌شان از اهمیت خاصی برخوردار گردیده است. چنان‌که از اهداف سیاست‌گذاری‌های نهادهای مختلف، تأمین امنیت روان‌شناختی، تعالی و رشد زنان است، به عنوان مثال شکل‌گیری نهادهایی مانند معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری که هدف آن بهبود شرایط زنان، تلاش در جهت رشد و شکوفایی استعدادها و توانمندی آنان است (Peikani & Mohammadvand Golujeh, 2016).

نابرابری، تبعیض و تحقیر زنان موجب کاهش سلامت روان‌شناختی و منزلت و کرامت انسان‌ها و جامعه است و تبعیض زنان علاوه بر عقب‌ماندگی و جلوگیری از رشد و تعالی، باعث آسیب‌های روانی و مخدوش شدن مشارکت آنان در عرصه‌های فردی و اجتماعی و خانوادگی و جهانی می‌شود و این امر نتایج نامطلوب بر بنیان خانواده و جامعه دارد (Khosravi & et al., 2011).

ارتباط متقابل زنان و جامعه به واسطه محیط‌های گوناگون و از جمله فضای مجازی می‌تواند در بهزیستی روان‌شناختی آنان از جنبه‌های مختلف در راستای بهبود وضعیت خود و پیشرفت جامعه تأثیرگذار باشد؛ فضای مجازی، فضایی به موازات زندگی واقعی است و هر آنچه در جهان واقعی به وجود می‌آید در فضای مجازی به گونه‌ای تکرار می‌شود، به طوری که رابطه آن را یک رابطه انعکاسی هندسه دانسته و آن‌ها را دو جهانی شدن به هم چسبیده لقب داده‌اند (Sarukhani & et al., 2008) و محیطی است که برقراری ارتباطات در آن و دیدن و انتقال داده‌ها طراحی، انجام و کنترل می‌شود و شامل محتواها، ارتباطات، قالب‌ها، کلیه خدمات، ابزارهای سخت و نرم و... دنیای اطلاعات و ارتباطات است (Kehvand, 2015). واژه مجازی عبارتی است که در دنیای ارتباطات، رسانه و اینترنت بسیار شنیده می‌شود و از دهه ۱۹۹۰ میلادی مورد استفاده پژوهشگران قرار گرفت (Attaran, 2004). امروزه فضای مجازی به جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی انسان‌ها تبدیل شده است و شرایط را برای حضور زنان در جهت عرضه استعداد، مهارت و دیدگاه‌های خود و ارائه تصویر جدیدی از هویت خود به عرصه ظهور برسانند (Amirbek & Babaei, 2022)؛ در واقع قلمرو محیط غیرفیزیکی و تخیلی از ارتباطات اجتماعی تعاملی است که از طریق رایانه‌های به هم متصل بر بستر دیجیتال شکل می‌گیرد (Ismaili & Nasrallahi, 2015). به همین دلیل ضروری است که با سیاست‌گذاری فرهنگی در مسیر بهبود سلامت روان‌شناختی و تعالی زنان توسط فضای مجازی و ظرفیت‌های آن، اقدامات و فعالیت‌های تعالی بخش آنان را فراهم و آن را از حوزه تخصصی و علمی به حوزه عمومی در معنای وسیع‌تر (آشنایی و پذیرش همگانی رشد و تعالی بانوان در منظومه فضای مجازی) وارد نمود. لذا هدف پژوهش حاضر بررسی روان‌شناختی و جامعه‌شناختی رشد و تعالی فرهنگی زنان در منظومه فضای مجازی بود.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی است. جامعه پژوهش تمام متون روان‌شناختی و جامعه‌شناختی مرتبط با منظومه فضای مجازی و رشد و تعالی فرهنگی بود. نمونه مورد پژوهش مطالب روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، فرهنگی و فضای مجازی در ارتباط با زنان بود.

روش اجرا

گردآوری اطلاعات مورد نیاز با استفاده از روش کتابخانه‌ای و به صورت فیش‌برداری از منابع مرتبط و تحقیقات انجام شد. سپس اطلاعات به دست آمده از طریق تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

در این قسمت مهم‌ترین یافته‌هایی که پیرامون تسهیل ارتباط زنان و جامعه در جهت حفظ سلامت روان‌شناختی و تعالی فرهنگی آنان در منظومه فضای مجازی است، ارائه شده است که در ذیل به آن‌ها پرداخته شد:

- قید و بندها و امکانات محدود

فعالیت‌ها و حضور یک زن در جامعه برای ارتباط با عامه و مشارکت در فعالیت‌های مختلف تحت تأثیر امکانات، محدودیت‌ها و شرایط موجود قرار دارد. در واقع یک زن در فضای ایده‌آل در میان مردم نمی‌تواند به دنبال کردن اهداف و برنامه‌های خود بپردازد. به عنوان مثال حضور زنان در محیط‌های کاملاً مردانه و یا کار با وسایلی که سرسختی فیزیکی بالایی لازم دارد، محدودیت‌هایی را پیش رو دارد که باعث می‌شود آنچه مد نظر است و با آنچه در واقعیت قابل دست‌یابی و دنبال کردن است، فاصله پیدا نماید. همچنان که فرهنگ، عرف‌ها، آداب و رسوم در این رابطه بسیار تعیین‌کننده هستند و در بسیاری از مواقع حضور زن در یک محیط اجتماعی و یا کاری به عنوان یک عیب در نظر گرفته می‌شود و مانع از حضور زنان در عرصه‌های مختلف می‌گردد. این در حالی است که در آیات و روایات متعدد از حضور زنان در عرصه‌های مهم علمی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و حتی دفاعی نام برده شده است مانند آیه ۲۳ سوره قصص و کار کردن دختران حضرت شعیب در کار دامداری می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد زنان سهم قابل توجهی در عرصه‌های مختلف اجرایی، سیاسی و فرآیندهای اثرگذار بر توسعه و پیشرفت جوامع دارند (Salehi Amiri & Rahimi, 2009).

- ارتقای فرهنگ عمومی

فرهنگ عمومی جنبه‌ای از فرهنگ است که مربوط به عامه مردم بوده و به قشر خاصی مربوط نیست (Copic, 2012). مردم به طور عام در زندگی روزمره این نوع از فرهنگ را در لباس پوشیدن خود، آداب معاشرت، رعایت حقوق دیگران، آداب و رسوم، سنن مذهبی، عرف اجتماعی و رفتار در مقابل یک‌دیگر در کوچه و خیابان بروز می‌دهند (Shaffer, 2008). یکی از دغدغه‌های مهم مقام معظم رهبری (مدظله) نیز اصلاح و ارتقای فرهنگ عمومی است که سبب می‌گردد نگاه و نگرش مردم در رعایت حقوق و تکالیف شهروندی در راستای حفظ مصلحت خود و دیگران صورت پذیرد. فرهنگ عمومی به تعبیر ایشان دارای دو بعد است، «یکی بعد ظاهری که مربوط به ظواهر و مثلا نحوه لباس پوشیدن و ظاهر است که جلوی چشم است و حقیقتاً در سرنوشت ملت تأثیر دارد و مثال آن در ارتباط با زنان آن است که سعی کنند در نحوه رفتار و لباس پوشیدن حرمت خود را حفظ کنند و فرهنگ عفاف و حجاب جامعه را رعایت نمایند و بخش دوم از فرهنگ عمومی اخلاقیات است که مانند بعد اول تأثیرش فوری و محسوس است (Khamenei, 1995).

فرهنگ عمومی رفتارهای متعارف مردم و عموم افراد جامعه است. ارتقای فرهنگ عمومی در جامعه و مخصوصاً نحوه تقابل با زنان و رعایت حقوق و حرمت آنان که از نظر مقام معظم رهبری (مدظله) از مهمترین بایسته‌های فرهنگ عمومی است و کمک در جهت حفظ سلامت روان‌شناختی، تعالی آنان از مسائل مهم سیاست‌گذاران و پژوهش‌ها است، باعث بازنگری منابع فرهنگی و بهره‌برداری از منابع و دستاوردهای بومی (Chang, 2001)، مانند سازمان‌ها و تشکل‌های زنانه شده است که آنچه حائز اهمیت است پرداختن به این مهم است که زنان به طور ضمنی ظاهر فرهنگ عمومی مربوط به خود را در جامعه شکل می‌دهند، بنابراین اگر نتوانند به صراحت این نقش را ساماندهی کنند و فضای ارتقای فرهنگ عمومی را خالی بگذارند دیگر چیزی برای عرضه به فرهنگ عمومی در این زمینه برای ارتقا باقی نخواهد ماند و لذا لازم است تا به واسطه شبکه‌ها و سازمان‌های زنانه و آموزش از طریق توانمندی فضای مجازی به شیوه‌های مختلف به این مهم دست یابند.

- شبکه‌ها و سازمان‌های زنانه

تشکل‌های زنانه با تأکید بر نقش و اهمیت ابعاد غیرمادی زندگی اجتماعی، قواعد، هنجارها، عرفیات و فرهنگ را در تکوین روابط مورد توجه قرار می‌دهد (Shafii & Rezaei, 2013). شبکه‌ها و حلقه‌های غیرانتفاعی و سازمان‌های زنانه با عمل فارغ از انگیزه منفعت، می‌توانند هماهنگی بیشتری با علائق خلاقه زنان داشته باشند. در واقع عده زیادی معتقد هستند که همکاری و رشد واقعی و انتقال شیوه‌های صحیح تفکر و نحوه پیشرفت در میان زنان، در نظام‌هایی رخ می‌دهد که فاقد بعد تجاری و از رسمیت کمتری برخوردار هستند. شبکه‌های پیوند میان زنان و اقوام، دوستان و آشنایان با توسعه پیوند میان زنان و جامعه، قرابت بیشتری به این ایده‌آل دارند. سازمان‌های عمومی و عام‌المنفعه همان‌طور که از نامشان پیداست، دنبال کسب سود نیستند و سهام‌دار ندارند. آن‌ها براساس مجوز فعالیت خود، ملزم به انجام کار در راستای خیر عمومی هستند و فعالیت فرهنگی آن‌ها به عنوان مروجان شناخت، رفتار و الگوی فرهنگی شناخته می‌شوند که می‌توانند در فرهنگ سازی فعالیت‌های سازنده زنان و بهره‌مندی از خدمات آنان در امور مختلف در جهت حفظ سلامت، رشد و تعالی خودشان سهیم باشند. چرا که زنان در میان خود شبکه‌های زیادی را برای رشد و پیشرفت شغلی و بهبود عملکرد اجتماعی خود تشکیل می‌دهند (Linehan, 2001) و به واسطه تشکیل این شبکه‌های کاری، دوستانه، غیررسمی و اطلاعاتی، راه رسیدن خود به سطوح بالاتر کاری و دست‌یابی به موفقیت را هموار می‌گردانند (Hatami Nesab & Aramon, 2009).

زنان در واقع با تشکیل روابط و پیوندهای اجتماعی میان خود و ایجاد یک اجتماع شبکه‌ای (network community) سرمایه اجتماعی و فرهنگی و دارایی لازم برای سلامت و تعالی خود را فراهم می‌کنند. طرفداران نظریه شبکه‌ای بر این باورند که وجود پیوندهای اجتماعی در میان افراد در جامعه به عنوان یک حائل در مقابل عوامل فشارزای درونی و حفظ سلامت روان‌شناختی، نقش مثبتی در حرکت افراد به سمت رشد و توسعه دارند، به نحوی که با فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی، دوستی‌ها و فرصت‌هایی برای اعمال اجتماعی معنی‌دار در قالب سرمایه اجتماعی، اثر مهم و مؤثری روی سلامت روان‌شناختی افراد دارد (Iman, 2008). نتایج تحقیقات مختلف مؤید این امر است که زنان مرتبط با شبکه‌ها و سازمان‌های غیر رسمی زنانه، از این ارتباطات برای رفع نیازهای خود، بهبود عملکرد و دست‌یابی به موقعیت شغلی بهتر در سلسله مراتب سازمانی استفاده می‌کنند (Mohammadi Kangrani & et al., 2010).

- رسانه‌ها و فضای مجازی

Wendy Harkett (2000) یادآوری کرده است که اینترنت و فضای مجازی برای زنان در سراسر جهان فرصت‌های جدیدی را فراهم کرده است تا برای دست‌یابی به حقوق‌شان از طریق وارد شدن در گفتگویی فرامرزی با زنان متعلق به کشورها و فرهنگ‌های دیگر، به مبارزه بپردازند (Stevenson, 2005). هم‌چنین از طریق ارتباطات که شرط اصلی توسعه است و با استفاده از فضای مجازی در برطرف سازی محرومیت و محدودیت برای خود تلاش کنند

(Mozafari & Masoudi, 2022). زنان محروم از طریق اینترنت و فضای مجازی می‌توانند خود را توانمند سازند و صدای خود را به گوش دیگران برسانند (Gajjala & et al., 2010). فضای مجازی موقعیتی را فراهم می‌کند تا زنان با استفاده از فرصت پدید آمده توانایی و مهارت خود را بروز دهند و به واسطه رسانه‌ها و فضای مجازی برای رسیدن به هدف‌هایشان و مشارکت در نظام اجتماعی سود جویند (Montazer Qaem & Shaaban Kasegar, 2014). امروزه در عصر انفجار اطلاعات این حقیقت به خوبی اثبات شده است که رسانه‌ها و فضای مجازی از نظر کارکردهای آموزشی نقش و سهم قابل ملاحظه‌ای در انتقال میراث فرهنگی و فکری بشر و ملت‌ها دارند (Naibi & Aghaz, 2018). در راستای بهره‌مندی از قدرت اینترنت و فضای مجازی برای ارتباط متقابل میان زنان و جامعه می‌توان از رویکرد شناختی رفتاری بهره‌مند گردید. بدین صورت که از طریق رسانه‌ها توانمندی زنان که به معنای تسهیل مسیر خودشان یا دیگری جهت تلاش و رسیدن به اهداف فردی، جمعی و فرآیندی است، با ارتقای دانش و آگاهی اشخاص توانمندی‌هایی را برای رشد و توسعه و رفع مشکلات به دست می‌آورند و هرچه قدرت شخص بیشتر باشد، تسلط او بر خود، دیگران و محیط افزایش یافته و می‌تواند به سطح بهتر و بیشتری از رشد دست پیدا کند (Epoult & Wallace, 2009).

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که زنان نیازمند برخورداری از سلامت روان‌شناختی، مشارکت و بهره‌مندی از امکانات و فرصت‌های زندگی اجتماعی هستند و توانمندی آنان از جمله رهیافت‌های علمی و فرهنگی است که مورد قبول اکثر صاحب نظران توسعه قرار گرفته است این فرآیند به زنان کمک می‌کند تا به استقلال و خودکفایی برسند. رشد و تعالی زنان از عوامل اثرگذار در سطح ملی و فراملی است و ارزش آن در پرتو توانمندسازی تا حدی است که به عنوان یکی از مسئولیت‌های مهم نهادهای حمایتی در برنامه چهارم توسعه کشور مطرح و به طور مستقیم به آن اشاره شده است.

در دین اسلام و آیات قرآن نیز به روشنی آمده است که زنان می‌توانند بدون محدودیت و با رعایت دستورات دینی و قانونی در جامعه اهداف خود را در راستای رشد و تعالی فرهنگی پیگیری کنند و استعدادها و توانایی‌های خود را در جهت سلامت، سعادت و قرب الهی به کار گیرند. اگرچه مطالعات مختلفی تاکنون به بررسی عوامل اثرگذار و از جمله فضای مجازی بر توانمندی زنان پرداخته است، اما به طور صریح کمتر پژوهشی به سلامت روان‌شناختی و تعالی فرهنگی آنان در منظومه فضای مجازی و با توجه به قیدوبندها و امکانات موجود در کنار حفظ ارزش و کرامت زن اشاره داشته است. برقراری رابطه میان زنان و جامعه در منظومه فضای مجازی و در راستای ارتقای سلامت روان‌شناختی و تعالی آنان تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که از جمله مهمترین این عوامل قید و بندها، ارتقای فرهنگ عمومی، شبکه‌ها و سازمان‌های زنان و رسانه‌ها و فضای مجازی هستند که از آن‌ها تحت عنوان «منظومه فضای مجازی» یاد می‌شود و قادر است در تحقق این هدف با توجه به سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و کارشناسی شده مؤثر باشد. آنچه مهم است سیاست‌گذاری صحیح و مبتنی بر فرهنگ اسلامی و ایرانی است که می‌تواند زمینه را برای حفظ تعادل و سلامت روان‌شناختی زنان همراه با رشد و تعالی آنان به همراه داشته باشد. ایجاد شبکه‌های عرفی و سازمان‌های مختص زنان از عوامل اثرگذار در حفظ سلامت روان‌شناختی و تعالی فرهنگی زنان است که می‌تواند از حوزه تخصصی و علمی به حوزه عمومی و عامه پسند وارد شود. امر مهم شناخت ظرفیت فضای مجازی در این راستا است که نتیجه مطالعات و تحقیقات (Morshidi & Kazemi, 2013, Sawari & et al., 2012) نشان می‌دهد تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی با سهولت دسترسی و ظرفیت بالقوه‌ای که دارند، زمینه ساز شرایط مناسب برای آگاهی‌بخشی، توانمندی و تعالی زنان به حساب آیند. حفظ سلامت روان‌شناختی، رشد و تعالی فرهنگی زنان در منظومه فضای مجازی دستیابی به فرآیند ارزش محور و معرفی تعالی آنان به عنوان یک هدف دینی، فرهنگی، اجتماعی و آکادمیک توسط فناوری اطلاعات و ارتباطات و آموزش مجازی است؛ که بر مبنای آن به کارگیری تمامی ظرفیت‌های موجود برای تغییر دانش، نگرش و فرهنگ مشارکت و تعالی زنان مطرح است تا بتوان اقدامات

و فعالیت‌های روان‌شناختی و تعالی‌بخش زنان را از حوزه تخصصی و علمی، به حوزه عرفی و عمومی در کنار پذیرش همگانی وارد نمود. در نهایت با بررسی تحولات جامعه و جایگاه زنان در ایران مشخص می‌گردد که در سال‌های اخیر توجه به سلامت روان‌شناختی و تعالی زنان نسبت به گذشته بیشتر شده است و عمدتاً سیاست‌های مذهبی و فرهنگی نیز در راستای بهره‌مندی از استعداد و توانایی‌های زنان در امور چون اشتغال، تدریس، سیاست‌گذاری و ... قرار داده شده تا ضمن حفظ جایگاه و کرامت زنان، به سلامت روان‌شناختی و تعالی آنان نیز توجه و پرداخته شود و زمینه و شرایط لازم جهت شکوفایی استعداد و توانایی‌های آنان آماده گردد. ذکر این نکته لازم است که به‌واسطه رسانه‌ها برقراری ارتباط و تعامل زنان با جامعه از طریق فضای مجازی و سیاست‌گذاری‌های فرهنگی قابل قبول و آموزش، ترویج و نهادینه‌سازی برنامه‌های حساب شده می‌توان توجه به سلامت روان، رشد و تعالی زنان را به حوزه عمومی و مدنی وارد نمود.

سهام نویسندگان: دکتر طیبه زارعی: تدوین محتوا، جمع‌آوری اطلاعات، طراحی چارچوب کلی، ایده پردازی، اصلاح مقاله و نویسنده مسئول. کلید متن توسط نویسنده بررسی و تأیید شده است.

سپاسگزاری: نویسنده مراتب تشکر خود را از همه کسانی که در انجام این مقاله همکاری و همفکری داشته‌اند اعلام می‌دارد.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسنده گزارش نشده است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

References

The Holy Quran

- Abdulhian, H., & Homan, N. (2019). The role of social networks in women's empowerment from the perspective of experts in the field of women, gender and communication. *Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural Studies and Communication*, 85(16), 141-64. [Persian] URL: https://www.jcsc.ir/article_39201.html.
- Amirbek, M., & Babaei, M. (2022). An analysis of the relationship between the sexual identity of young people using virtual social networks. *Strategic Communication Studies*, (3)7, 18-7. [Persian] URL: https://rcc.soore.ac.ir/article_253925.html.
- Attaran, M. (2004). *Globalization of information technology (IT) and education*. Tehran: Educational Technology Development Institute of Smart Schools. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1310719>
- Beykzad, J., & Ranjbarian, R. (2018). *Islamic Azad University, women's national participation and the perspective of the Islamic Republic of Iran in the horizon of 1404*. Collection of articles of the 10th conference of the series of regional conferences of the perspective of the Islamic Republic of Iran in the horizon of 1404, Sanandaj, Islamic Azad University, Sanandaj Branch. [Persian] URL: <https://civilica.com/l/7859/>
- Chang, W. (2011). Rethinking Resource Identification and Utilization: The Reconstruction of Indigenous Ethnoecological Knowledge in Fata'an Wetland, Taiwan. *Management of Environmental Quality, An International Journal*, 22(2), 187-199. URL: <https://www.emerald.com>

- com/insight/content/doi/10.1108/14777831111113374/full/html
- Copic, V. (2012). Management of Culture As A Tool of Public Policies: Unfinished transition In Culture As A Managerial Problem. *Zbornik Radova Fakulteta Dramskih Umetnosti*, 21, 95-106. URL: <https://fdi.bg.ac.rs/uploads/files/Institut/ezbornik/Zbornik>.
- Droodi, M. (2015). Examination of several models of cultural policy in the field of higher education (with an emphasis on the experiences of cultural policy in European universities and the United States of America). *Quarterly Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 6(20), 126-147. [Persian] DOI: https://sspp.iranjournals.ir/article_23299.html.
- Epoutt, P., & Wallace, K. (2009). *Sociology of women, translated by Manistra al-Majm Iraqi*. Tehran: Ney. [Persian] URL: <https://www.iranketab.ir/book/9272>
- Gajjala, R., Yahui, Z., & Phyllis, D. (2010). Lexicons of Women's Empowerment Online. *Feminist Media Studies*, 10(1), 69-86. DOI: [10.1080/14680770903457139](https://doi.org/10.1080/14680770903457139)
- Garamizadegan, A. (2004). Why the concept of sexual justice was not defended?. *Adalat Journal*, 1(1), 0-0. [Persian] URL: SID. <https://sid.ir/paper/499295/fa>
- Golparvar, M. (2008). *Instability of two-valued development, sustainability of multi-valued development and the place of women in it*. Proceedings of the first regional conference on women and sustainable development, Azad Baft University, Tehran: Zaeim. [Persian] URL: https://www.sid.ir/fa/VEWSSID/J_pdf/6014213912004.pd.
- Hatami Nasab, H., & Aramon, H. (2008). *Investigating the effect of forming social networks on women's career advancement, a case study of female nurses in hospitals in Yazd city*. Proceedings of the 7th International Management Conference. [Persian]. DOI: <https://civilica.com/doc/100466/>
- Homayoun, M .H., & Jafari, N, (2008). Introduction to the concept and method of cultural policy making. *Management Thought Quarterly*, 2(2), 5-36. [Persian] URL: <https://www.virascience.com/article/84108/>
- Iman, M .T. (2008). Comparative study of social capital and mental health of non-native students of Tehran and Shiraz universities. *Social welfare research quarterly*, 8(30-31), 170-143. [Persian] DOI: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1922-fa.html>
- Ismaili, M., & Nasrallahi, M. (2015). Refinement of virtual space; Ruling and its issues from a jurisprudential point of view. *Two Scientific Research Quarterly Journals of Religion and Communication*, 23(1), 53-80. [Persian] DOI: https://rc.isu.ac.ir/article_1875.html
- Kehvand, M. (2015). Spider network. Tehran: Zekri. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11243871>
- Ketabi, M., Yazdakhati, B., & Farrokhi Rastai, Z. (2008). Preconditions and obstacles of women's empowerment; A case study of Isfahan city women. *Humanities Research Journal of Isfahan University*, 1(2), 1-20. [Persian] URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/102007/>
- Khamenei, S, A. (1995). *Statements in the meeting of the members of the public culture councils of the provinces*. khamenei.ir. Publication office of the works of Hazrat Ayatollah Khamenei.

- [Persian] URL: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2759>
- Khosravi, M A., Deheshyar, H., & Abtahi, S. N S. (2011). How to empower women in the field of political decision-making in the national and international decision-making structure. *Scientific Quarterly of International Relations Studies*, 5(20), 132-99. [Persian] DOI: https://prb.ctb.iau.ir/article_524304.html
- Kiaei, H., Parsi, H., & Farhani, A. A. (2016). Analysis of the effect of written media (electronic and print) on the empowerment of working women. *Journal of Social Studies and Research in Iran*, 4(6), 661-687. [Persian] URL: https://jisr.ut.ac.ir/article_65252.html
- Laeya, O (2015). Information technology as an opportunity for empowering women. *Journal of Iranian Management Sciences*, 3(1), 65-87 [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/76499>
- Linehan, M. (2001). Networking for female managers, career development: Empirical evidence. *Journal of Management Development*, 20, 823-829. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/EUM000000006237/full/html>
- Mohammadi Kangrani, H., Hosseinzadeh, M., & Kazemi, A (2010). *Investigating the position of women in organizational networks using the network analysis approach, Proceedings of the 8th International Industrial Engineering Conference*. Tehran: Amirkabir University of Technology. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/172945/certificate/print/>
- Montazer Qaim, M., & Shaaban Kasegar, M. (2015). Cyber space and women's empowerment in Iran", *New Media Studies Quarterly*, 1(3), 44-80. [Persian] DOI: https://nms.atu.ac.ir/article_4593.html
- Morshidi, L., & Kazemi, H. (2013). The role of information and communication technologies in the empowerment of rural women of Maroodasht city. *Agricultural extension and training researches*, 6(1), 35-45. [Persian] DOI: <https://www.sid.ir/paper/189889/fa>
- Mozafari, A., & Masoudi, A. (2022). Evaluation of the place of communication in the fifth and sixth development plans of Iran (from the perspective of planning experts). *Culture Communication Strategy*, 2(4), 39-54. [Persian] DOI: https://rcc.soore.ac.ir/article_703141.html
- Naibi, H., & Aghaz, M. H. (2018). Culture, media and the role of media policies in the country's cultural development. *Cultural Engineering*, 3(32-31), 41-52.. [Persian] DOI: <https://ensani.ir/fa/article/238503>
- Orum, A. (2001). *Introduction to Political Sociology* University of Illinois at Chicago. Chicago: University of Chicago. URL: <https://catalog.uic.edu/all-course-descriptions/soc/>
- Peikani, M, H., & Mohammadvand Golujeh, N. (2016). Analysis of the cultural policies of women's clothing. *Scientific Research Quarterly of Women and Culture*, 8(32), 10-93. [Persian] URL: https://jwc.ahvaz.iau.ir/article_534500.html
- Rabi Nataj, A. A., & Ruhollahzadeh Andvari, A. (2010). The presence of women in society from the perspective of the Qur'an and hadiths. *Research Journal of Sciences and Education of the Holy Qur'an*, 1(6), 145-169. [Persian] URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/692709>
- Safiri, Kh., & Mansourian Ravandi, F. (2014). Gender stereotypes and social health. *Women's*

- Psychological Social Studies Quarterly*, 13(2), 66-37. [Persian] DOI: https://journal.alzahra.ac.ir/article_2049.html?lang=en
- Salehi Amiri, S., & Rahimi, A, R. (2009). The role of women in the country's cultural, social and economic programs, challenges and strategies. *Cultural Management*, 3(4), 57-75. [Persian] DOI: https://jcm.srbiau.ac.ir/article_3612.html
- Sarukhani, B., Tavasli, Gh., & Seyed Arabinejad, A. (2008). The effect of virtual spaces on the social action of young girls with an emphasis on the Internet. *Second Year Social Science Research Journal*, 1(2), 132-154. [Persian] DOI: <http://ensani.ir/fa/article/229710>
- Sawari, M., Shiri, N., & Asadi, A. (2012). The role of information and communication sources and channels in the empowerment of rural women of Divandera. *Rural Research Journal*, 4(2), 365-384. [Persian] URL: https://jrur.ut.ac.ir/article_35650.html
- Sayad Bidhandi, L., Eskandari Nodeh, M., & Khani, F. (2013). Evaluation of information and communication technology capabilities in empowering rural women, a case study: central part of Lahijan city. *Interdisciplinary studies in humanities*, 4(3), 119-146. [Persian] DOI: <https://ensani.ir/fa/article/322388>
- Shaffer, M. S. (2008). *Public Culture: Diversity, Democracy and Community in the United States*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. URL: <https://www.amazon.com/Public-Culture-Diversity-Democracy-Community/dp/0812240812>
- Shafii, N., & Rezaei, F. (2011). Criticism and evaluation of constructivist theory. *Journal of Political Research*, 1(4), 63-85. [Persian] URL: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/878116>
- Sharifi, O. (2009). *Role and security of rural women in agricultural development, Proceedings of Women and Development Conference*. Tehran: Kharazmi. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/679562/>
- Stevenson, N. (2005). New media and information society; Schiller, Castells, Virilio and Cyber Feminism. *Media Quarterly*, 62(2), 0-0 [Persian] URL: <https://www.sid.ir/paper/458203/fa>